

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr
14/1988-89 med anledning av landskapsstyrelsens berättelse till Ålands landsting över landskapet Ålands förvaltning och ekonomiska tillstånd under år 1987.

Landstinget har den 14 november 1988 inbegärt lagutskottets yttrande över berättelsen. Utskottet har i ärendet hört t.f. kanslichefen Peter Lindbäck, socialchefen Bengt Linde, räddningsinspektören Sven-Olof Boman och t.f. rektorn för Ålands lantmannaskola Carin Englund. Utskottet har vidare inbegärt övriga specialutskotts utlåtanden till de delar respektive utskotts verksamhetsområden berörs i berättelsen. Finans-, lag- och ekonomi- samt kulturutskottens utlåtanden bifogas betänkandet.

Av den i berättelsen (2.1.) ingående redogörelsen över ärendenas behandling i landskapsstyrelsen framgår att antalet plena liksom antalet vid pleniföredragning behandlade ärenden något minskat under berättelseåret. Utskottet konstaterar att utvecklingen i detta avseende går i rätt riktning, d.v.s. att landskapsstyrelsens pleniarbete så långt det är möjligt borde avlastas från rutinärenden. Den under år 1988 genomförda utvecklade parlamentarismen torde medföra ytterligare förbättringar i det avseendet. Utskottet har erfarit att man inom den inofficiella ledningsgrupp, bestående av centrala ämbetsverkets avdelningschefer jämte lagberedningschefen, som tillkom under berättelseåret behandlar bl.a. delegeringsfrågorna. Utskottet har vidare erfarit att förberedelser under berättelseåret vidtogs för att inleda den i andra sammanhang i landstinget berörda organisationsutvecklingen inom landskapsförvaltningen. Detta arbete har vidtagit under år 1988. Utskottet understryker betydelsen av en fortgående utveckling inom landskapsförvaltningen och finner de riktlinjer landskapsstyrelsen beslutat följa ändamålsenliga.

Landskapsstyrelseledamöternas uppgifter att handha överinseendet över olika avdelningar och byråer har närmare beskrivits i 1974 års förvaltningsberättelse. Enligt utskottets åsikt kunde det vara skäl att något oftare i förvaltningsberättelsen närmare redogöra för dessa uppgifter och i samband härmed granska behovet av eventuella ändringar och kompletteringar vad gäller dem.

I avsnitt 2.6. Nordiskt samarbete har utskottet noterat ett redigeringstekniskt misstag. De två med sifferbeteckningar försedda förteckningarna över medlemsförslag i Nordiska rådet skall utgå medan det sista på sid. 16 ingående stycket korrekt anger de medlemsförslag över vilka landskapsstyrelsen avgett yttrande.

I avsnitt 3.1.1. anges att landskapsstyrelsen under berättelseåret beviljat 13 tillstånd för utländska medborgare att förvärva och besitta fast egendom i landskapet. Under samma tidsperiod har ministeriet för inrikesärendena bifallit 15 ansökningar från utländska medborgare och sammanslutningar i motsvarande ärenden. Utskottet konstaterar att de ansökningar landskapsstyrelsen respektive ministeriet behandlar på grund av förskjutningar i tiden inte till alla delar gäller samma ärenden, varför siffrorna inte är direkt jämförbara med varandra.

Ur avsnitt 3.1.2. framgår att Ålands polisdistrikt under berättelseåret förfogat över sammanlagt 73 tjänster i egentlig polistjänst. Som en följd av personalens betydande storlek och polisverksamhetens organisation kan i vissa fall interna kommunikationsproblem uppkomma. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att landskapsstyrelsen och polisdistriktet samt polisens personalorganisationer i samråd beslutat dryfta förbättringar i detta avseende liksom andra gemensamma frågor inom polisverksamheten. Utskottet understryker samtidigt vikten av att polisens utbildningsbehov kontinuerligt granskas och konstaterar att en positiv utveckling kunnat noteras vad avser den svenskspråkiga utbildningen på olika nivåer inom polisinstitutet. En väl utbildad och för sin uppgift motiverad poliskår utgör enligt utskottets åsikt en av de viktigaste faktorerna för en väl fungerande polisverksamhet i landskapet.

Enligt lagen om brandskyddsavgift (FFS 586/46) skall försäkringsbolagen årligen erlägga en brandskyddsavgift om för närvarande tre procent på de uppburna försäkringspremierna. Avgiften tillförs brandskyddsfonden som står utanför statsbudgeten och vars medel används för att främja brand- och räddningsväsendet. Fonden förvaltas av inrikesministeriets räddningsavdelning. Från fondens medel utdelas understöd till kommuner, brandkårer, brandvärnsorganisationer och andra liknande mottagare.

Utskottet har granskat omfattningen av de understöd åländska mottagare under ett antal år erhållit från brandskyddsfonden och konstaterar att beloppens storlek varierar betydligt från år till år. Under berättelseåret 1987 utbetalades endast

35.280 mark medan år 1986 229.620 mark utbetalades från brandskyddsfonden till åländska mottagare. Sett i ett något längre perspektiv var det för berättelseåret utbetalade beloppet osedvanligt lågt. Utskottet konstaterar samtidigt att utbetalningar från brandskyddsfonden baserar sig på ansökan och att fonden i allmänhet förhållit sig positiv till ansökningar från åländska kommuner och brandkårer. Det är därför viktigt att informationen om de möjligheter brandskyddsfonden har att medverka till finansieringen av brandväsendet är tillräckligt effektiv.

Utskottet har vidare konstaterat att det belopp som år 1987 tillfördes Åland från fonden var betydligt lägre än de belopp som i form av brandskyddsavgifter erläggs från Åland. Däremot motsvarade år 1986 uppburna avgifter och till Åland utbetalade understöd ungefär varandra. Det bör i sammanhanget observeras att fonden, förutom understöd till kommuner och brandkårer, utger betydande bidrag till olika organisationer inom brandvärnsområdet, bl.a. Finlands svenska brandvärnsförbund, vars kursverksamhet till stor del finansieras med tillhjälp av fondens medel. Utskottet konstaterar att åländska brandkårer och Ålands brandkårsförbund tillgödör sig denna utbildning och annan service från organisationernas sida.

I och med övergången till allmän landskapsandel inom vissa kommunala verksamhetsområden (se Ls framst.nr 14/1988-89) kommer förändringar att ske beträffande landskapets medverkan i finansieringen av det kommunala brand- och räddningsväsendet. Endast betydande kostnader kommer i fortsättningen att berättiga till landskapsandel enligt bestämmelserna i landskapslagen om brand- och räddningsväsendet. I riket har kostnader som överstiger 300.000 mark ansetts vara betydande. I övriga kostnader skulle landskapet delta inom ramen för den allmänna landskapsandel som kommer att införas. För att minska ansträngningen på kommunernas ekonomi övervägs därför för närvarande möjligheten att vissa kostnader inom brand- och räddningsväsendet i högre grad än hittills skulle kunna finansieras med hjälp av bidrag från brandskyddsfonden. Hittills har utgifter som hör till systemet för stats- eller landskapsandelar inte ansetts vara möjliga att ens delvis finansiera över brandskyddsfonden. Utskottet konstaterar samtidigt att lagen om brandskyddsavgift ändrats också så att medel ur brandskyddsfonden skall kunna användas även för att ersätta kostnader för enskilda släcknings- och räddningsåtgärder, exempelvis fartygsolyckor eller oljeutsläpp utanför kommunens område. Också av nämnda orsaker är det viktigt att åländska kommuner och brandkårer fäster avseende vid möjligheterna att erhålla medel från brandskyddsfonden.

Åland är, enligt överenskommelse mellan landskapsstyrelsen och meteorologiska institutet, införlivat i det riksomfattande systemet för utfärdande av varning för skogsbrand. Systemet baserar sig på en på vetenskapliga grunder uppgjord beräkningsmetod. I ett index har många olika faktorer, såsom temperatur, luftfuktighet, molnighet, nederbörds mängd under viss period etc. vägts in. Utskottet har konstaterat att metoderna i och för sig är vetenskapligt korrekta men att landskapsstyrelsen borde överväga att med meteorologiska institutet diskutera inrättande av ytterligare en mätpunkt på Åland utöver de tre som nu finns. De befintliga mätpunkterna förefaller enligt utskottets mening vara något perifert placerade för att ge ett för hela Åland allmängiltigt utslag.

Landskapslagen om planering och landskapsstöd inom social- och hälsovården (63/83) har vid berättelseårets utgång varit i kraft under fem år. Landskapsstyrelsen framhåller i berättelsens avsnitt 5.1.1. att reformen har medfört en fortsatt kraftigt ökad resurstilldelning inom socialvården. Utskottet noterar att en positiv utveckling härvidlag kunnat konstateras inom flera områden av socialvården. Ett viktigt delområde är barndagvården där vårdplatserna inom såväl daghemmen som den ledda familjevården utökats i betydande grad. Särskilda insatser från kommunernas sida har i samarbete med landskapets socialmyndigheter därtill kunnat sättas in inom äldreomsorgen. En viktig del inom det senare området är de utvecklade möjligheterna att omhänderta äldre personer i deras hemkommuner.

I berättelsens avsnitt 5.1.2. berörs omsorgen om de utvecklingsstörda. Ett tiotal åländska utvecklingsstörda vårdas ännu på Kårkulla centralanstalt i Pargas. Inom ramen för den pågående omfördelningen av resurserna för vården av utvecklingsstörda har under berättelseåret vidtagits förberedelser för en successiv nedläggning av centralanstalten som beräknas upphöra med verksamheten efter år 1990. Detta förutsätter att flera boendeenheter för utvecklingsstörda uppförs på Åland på försorg av Ålands vårdförbund. Utskottet har erfarit att åtgärderna på sikt torde innebära en besparing av driftskostnader och framför allt ha en positiv betydelse för berörda individers utveckling. Arbetet kommer dock, som utskottet redan tidigare konstaterat, att kräva tilläggsresurser av både kommunalförbundet och landskapet.

I betänkandet nr 17/1986-87 med anledning av förvaltningsberättelsen för år 1985 berörde utskottet missbrukarvården. Utskottet konstaterar nu med tillfredsställelse att försöksverksamhet kunnat inledas ifråga om alkoholmissbrukare som på grund av våldsamt kräver tvångsvård. Verksamheten bedrivs som ett försöksprojekt mellan Ålands vårdförbund och Mariehamns stad.

Utskottet har tagit del av vad kulturutskottet i sitt utlåtande anför i fråga om läromedelscentralen och instämmer i de slutsatser kulturutskottet dragit. Lagutskottet vill för sin del ytterligare betona att verksamheten vid läromedelscentralen bör utformas så att den uppfyller de krav och förväntningar kommunerna har.

Under avsnitt 6.2.2.1. redovisas arkeologiska undersökningar under berättelseåret. Utskottet har upplysts om att de sifferbeteckningar som finns angivna i berättelsen anknyter till den vid museibyrån utförda fornminnesinventeringen. Den första siffran anger by och den andra siffran är ett ordningsnummer för den aktuella fornlämningen. Via sifferbeteckningen kan närmare uppgifter erhållas från inventeringsmaterialet. Det i berättelsen använda skrivsättet hade dock enligt utskottets mening erfordrat ett förklarande tillägg i texten.

Under avsnitt 6.2.2.2. berörs bl.a. den rådgivningsverksamhet museibyrån bedriver i fråga om byggnadsvård. Intresset för att vårda och renovera äldre byggnader har under senare tid tilltagit och utskottet noterar därför med tillfredsställelse att museibyrån i relativt stor utsträckning kunnat ställa resurser till förfogande för rådgivningsverksamhet, ett arbete som avsätter positiva resultat för byggnadsvården i landskapet. Samtidigt måste konstateras att de anslag som kunnat anvisas som understöd för restaurering av byggnader är mycket begränsade.

I fråga om Bomarsunds fornminnesområde hänvisar utskottet till vad kulturutskottet anfört. Härutöver noterar utskottet att museibyrån under berättelseåret använt besprutning som metod för att befria olika områden runt fornminnesområdet från vegetation, en metod som enligt utskottets åsikt i möjligaste mån borde undvikas.

Som av berättelsens avsnitt 6.1.7.7. framgår togs under berättelseåret Ålands lantmannaskolas nya skolbyggnad i bruk. Utskottet uttrycker förhoppningen att det nya skolhuset tillsammans med olika åtgärder för att utveckla undervisningen kan medföra positiva effekter för skolans elevunderlag. En följande fas i skolans utveckling borde nu vara att utveckla skoljordbruket, där framför allt de olika byggnaderna är i behov av reparationer och förbättringar. Med tanke på att jordbruket fortfarande utgör en viktig basnäring i landskapet vore det viktigt att utveckla skolans arbete, t.ex. genom fortsatt utökad kursverksamhet, ett utvidgat samarbete med Ålands försöksstation och utökade möjligheter till linjedelning. Allt detta förutsätter dock att elevunderlaget stabiliseras och utvecklas. Viktigt är härvid att undervisningen i skolan strävar till att anpassa sig till den utveckling som sker inom jordbruksnäringen.

Utskottet noterar slutligen med tillfredsställelse att dess påpekanden i tidigare berättelser beaktats vad gäller utformningen av diagrammet över färjtrafiken samt uppgifter om antalet transporterade passagerare för den subventionerade motorbåtstrafiken under avsnittet 8.2.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte bringa detta betänkande till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 19 januari 1989

På lagutskottets vägnar:

Jan-Erik Lindfors
viceordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: viceordföranden Jan-Erik Lindfors, ledamoten Karlsson samt ersättarna Häggblom, Olofsson och Sundblom (delvis).

ÅLANDS LANDSTING

Till Lagutskottet

från lag- och ekonomiutskottet

Lagutskottet har den 15 november 1988 med stöd av 41 § landstingsordningen inbegärt lag- och ekonomiutskottets utlåtande över de avsnitt i landskapsstyrelsens förvaltningsberättelse för år 1987 som berör utskottets verksamhetsområden. Utskottet, som hört chefen för näringsavdelningen Olof Erland, fiskeriintendenten Carl Storå, byråchefen Ralf Johansson, bostadslåneinspektören Björn Karlsson och ledande arbetskraftskonsulenten Susanna Bolin, får med anledning härav som sitt utlåtande anföra följande.

7.1.2.8. Transportstöd.

Av berättelsen framgår att landskapsstyrelsen under år 1987 fördelat drygt 2,7 miljoner mark som transportstöd åt industriföretag i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen om transportstöd (56/73). Transportstöd erläggs för varustransporter inom landskapet samt för transporter från landskapet till riket eller till Sverige för olika typer av varugrupper som förädlats inom landskapet och som närmare finns angivna i lagen. Lagens syfte är att sänka transportkostnaderna och därmed förbättra konkurrensmöjligheterna för producenter och företagare vars produkter berörs av lagstiftningen. Utskottet har erfarit att en översyn av lagstiftningen är aktuell. Utskottet noterar detta med tillfredsställelse och önskar framhålla att en utgångspunkt vid översynen bör vara att systemet med transportstöd skall främja en rationell transportverksamhet och utjämna konkurrensförutsättningarna dels för åländska företagare och producenter inbördes, dels i förhållande till konkurrenter på motsvarande områden i riket. Samtidigt borde systemet garantera att också konsumentens intressen tillgodoses, exempelvis så att varorna och produkterna inte transporteras längs onödiga och fördyrande omvägar.

7.4. Fiskeribrån

I avsnittet rörande fiskeribråns verksamhet liksom även i avsnitt 7.1.2 Lån och bidrag ingår uppgifter om stödet till fiskerinäringen och om olika utvecklingsfrågor inom näringen, inklusive fiskodlingens inverkan på vattenvården. Utskottet noterar med tillfredsställelse att landskapsstyrelsen noggrant och aktivt följer med utveck-

lingen vad avser möjligheterna att minimera fiskodlingens miljöproblem. Utskottet har bl.a. erfarit att försök pågår med slamsugning från olika fiskodlingar, varvid man även utreder möjligheterna att utnyttja det torkade slammet som gödningsmedel. Fiskodlingarnas belastning på vattenrecipienterna utreds även med tillämpning av olika i branschen aktualiserade metoder. Det har dock i olika sammanhang visat sig svårt att avgöra huruvida konstaterade föroreningar härrör från fiskodlingar eller andra källor. Enligt utskottets uppfattning är det värdefullt att det pågående arbetet får möjlighet att fortsätta och utvecklas. Utskottet hänvisar här också till vad som anfördes i motsvarande utlåtande för 1986 års förvaltningsberättelse.

7.5. Byrån för turistärenden

Av berättelsen framgår att antalet övernattningar i olika härbärgeringsrörelser under året minskade något. I berättelsen understryker också landskapsstyrelsen behovet av en hög standard inom den åländska turismen. Utskottet delar uppfattningen att landskapsstyrelsen i sin verksamhet avseende rådgivning och beviljande av stöd bör stimulera till en nödvändig standardhöjning såväl inom den småskaliga turismen som inom mera storskaliga anläggningar. Utskottet understryker vidare betydelsen av ett tillräckligt tätt nät av campingplatser i landskapet och vill därför särskilt betona betydelsen av att man förstärker campingturismens förutsättningar i skärgårdskommunerna, där campingplatser nu på vissa håll saknas.

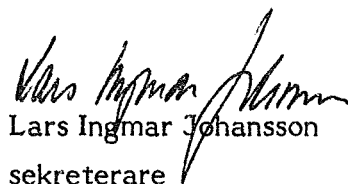
Mariehamn den 2 mars 1989

På lag- och ekonomiutskottets vägnar:



Anders Eriksson

ordförande



Lars Ingmar Johansson

sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Anders Eriksson, viceordföranden Hedman-Jaakkola samt ledamöterna Harry Eriksson, Holmberg och Söderlund.

vad utskottet fått erfara torde detta bero på att man från lärarhåll anser att en stor del av materialet är föråldrat, att kvaliteten på ljud och bild är mycket varierande, att utbudet inom vissa ämnesområden är bristfälligt och att informationen om läromedelscentralen är otillräcklig. Den låga utlåningsfrekvensen leder till att kostnaden per lån blir hög. För Mariehamns stads del uppskattas kostnaden till mellan 240 och 400 mark per lån vilket får betraktas som mycket med tanke på att läromedelscentralen nästan uteslutande nyttjas för lån av s.k. mjukvara d.v.s. kassetter, bildband, diaserier och filmer. Utbudet av s.k. hårdvara typ film- och diaprojektorer är relativt litet.

Kulturutskottet konstaterar att läromedelscentralens verksamhet i dagens form inte förefaller särdeles attraktiv för skolorna som själva i allt större utsträckning införskaffar AV-material. För att centralen skall ha en verklig uppgift att fylla bör dess målsättning omprövas. Verksamhetens tyngdpunkt kunde t.ex. läggas vid införskaffande av sådan utrustning och sådant pedagogiskt undervisningsmaterial som är av bestående värde eller som anknyter till undervisningen i åländska skolor. Utskottet har också erfarit att kommunerna ställer sig tveksamma till att åta sig ansvaret för stora kostnadsökningar för läromedelscentralen varför en utvidgning av verksamheten torde förutsätta att landskapets andel av kostnaderna ökar. Utskottet har också fått information om att planer finns på en flyttning av läromedelscentralen till nya bibliotekshuset.

Enligt kulturutskottets mening bör landskapsstyrelsen i första hand överväga hur verksamheten vid läromedelscentralen skall utformas och först därefter ta ställning till hur utrymmesfrågan skall lösas.

Bomarsunds fornminnesområde

Utskottet har låtit sig informeras om förvaltningen av Bomarsunds fornminnesområde och konstaterar att en dispositionsplan för området utarbetades 1977 men eftersom planen förutsatte att vägen genom huvudfästningen skulle flyttas fastställdes planen aldrig. Någon landskapsskyddsplan har heller aldrig fastställts varför området nu är oskyddat till den del marken inte tillhör landskapet. Bomarsunds fornminnesområde har till den 23 november 1988 förvaltats av Delegationen för Kastelholms och Bomarsunds fornminnesområden. Förvaltningen har nu övergått till landskapsstyrelsens museibyrå som till sin hjälp har en särskild ledningsgrupp.

Eftersom förslagen såväl till dispositionsplan som till landskapsskyddsplan är föråldrade har en arbetsgrupp nyligen utarbetat ett förslag till en delgeneralplan som föreslås ersätta de tidigare planerna. Landskapsstyrelsen har fattat beslut om att förslaget till delgeneralplan skall sändas för utlåtande till Sunds kommun.

Kulturutskottet har tagit del av förslaget till delgeneralplan och finner det rikt på uppslag samt intressant ur både kulturhistorisk synvinkel och med tanke på tillgängligheten för besökare. Utskottet understöder ambitionerna och målsättningen i förslaget.

Målsättningen med delgeneralplanen är att Bomarsundsområdet med beaktande av fornminnesvårdens krav utvecklas till ett område med mångsidig användning och service. Avsikten är att Bomarsund skall kunna bli en fungerande miljö året om kanske t.o.m. med fast bosättning. Utskottet går här inte närmare in på de konkreta förslagen i delgeneralplaneutkastet eftersom landstinget i dess helhet, enligt utskottets mening, borde få information om förslaget.

En förutsättning för att målsättningen skall kunna förverkligas är, enligt utskottets åsikt, att en delgeneralplan för området fastställs. På så sätt blir det möjligt att med kompetens och känsla långsiktigt arbeta för tillvaratagande av de många möjligheter Bomarsundsområdet har att bjuda.

Mariehamn den 20 december 1988

På kulturutskottets vägnar:



Barbro Sundback

ordförande



Susanne Eriksson

sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sundback, viceordföranden Nordberg samt ledamöterna Fagerholm, Lindeman och Öberg.